

**LBRIS**

We know  
books

Andrei-Viorel Iugan

# Procedură penală Partea specială



Editura C.H. Beck  
București 2024

## Cuprins

Abrevieri.....	XIII
<b>Capitolul I. Urmărirea penală .....</b>	<b>1</b>
Secțiunea 1. Noțiune. Trăsături. Organele de urmărire penală. <b>Actele organelor de urmărire penală</b> .....	1
§1. Limitele urmăririi penale .....	3
§2. Trăsăturile caracteristice urmăririi penale .....	5
§3. Organele de urmărire penală .....	10
3.1. Organele de cercetare penală .....	11
3.2. Procurorul .....	13
§4. Actele organelor de urmărire penală .....	15
Secțiunea a 2-a. Competența organelor de urmărire penală și a organelor de constatare .....	16
§1. Competența organelor de cercetare penală .....	16
§2. Competența procurorului .....	17
§3. Organele de constatare .....	20
Secțiunea a 3-a. Sesizarea organelor de urmărire penală .....	22
§1. Considerații preliminare .....	22
§2. Plângerea .....	23
§3. Denunțul .....	25
§4. Sesizările făcute de persoane cu funcții de conducere și de alte persoane .....	26
§5. Sesizarea din oficiu .....	27
§6. Plângerea prealabilă, mod special de sesizare a organelor de urmărire penală .....	29
6.1. Considerații prelabile .....	29
6.2. Titularii plângerii prelabile .....	30
6.3. Conținutul plângerii prelabile. Termenul de introducere .....	32
6.4. Aspecte specifice privind procedura plângerii prelabile .....	36
6.4.1. Obligațiile organului de urmărire penală în procedura plângerii prelabile .....	36
6.4.2. Procedura în cazul infracțiunilor flagrante .....	37
6.4.3. Retragerea plângerii prelabile .....	37
6.4.4. Medierea în cazul infracțiunilor pentru care este necesară plângerea prealabilă sau este posibilă împăcarea .....	39
§7. Alte moduri speciale de sesizare a organelor de urmărire penală .....	39
Secțiunea a 4-a. Constatarea infracțiunii flagrante .....	41
Secțiunea a 5-a. Începerea urmăririi penale .....	41
Secțiunea a 6-a. Efectuarea în continuare a urmăririi penale .....	44
Secțiunea a 7-a. Efectuarea urmăririi penale .....	52
§1. Dispoziții generale .....	52
§2. Supravegherea exercitată de procuror în activitatea de urmărire penală .....	53

2.1. Considerații preliminare .....	53
2.2. Modalități de exercitare a supravegherii .....	54
§3. Efectuarea urmăririi penale de către procuror .....	57
§4. Trimiterea cauzei la un alt parchet .....	61
Secțiunea a 8-a. Punerea în mișcare a acțiunii penale .....	63
Secțiunea a 9-a. Extinderea urmăririi penale. Extinderea acțiunii penale .....	68
Secțiunea a 10-a. Schimbarea încadrării juridice .....	71
Secțiunea a 11-a. Procedura audierii anticipate .....	72
Secțiunea a 12-a. Suspendarea urmăririi penale .....	75
§1. Suspendarea urmăririi penale ca urmare a bolii grave a suspectului sau a inculpatului .....	75
§2. Suspendarea urmăririi penale ca urmare a existenței unui impediment legal temporar .....	76
§3. Suspendarea urmăririi penale în cazul desfășurării procedurii de mediere .....	76
§4. Dispoziții generale privind suspendarea urmăririi penale .....	77
Secțiunea a 13-a. Terminarea urmăririi penale .....	77
§1. Dispoziții generale .....	77
§2. Restituirea sau trimiterea cauzei în vederea completării sau refacerii urmăririi penale .....	79
§3. Trimiterea cauzei la organul competent să efectueze urmărirea penală .....	80
Secțiunea a 14-a. Rezolvarea cauzelor penale .....	80
§1. Considerații preliminare .....	80
§2. Clasarea .....	80
§3. Renunțarea la urmărirea penală .....	83
§4. Trimiterea în judecată .....	92
Secțiunea a 15-a. Continuarea urmăririi penale la cererea suspectului sau a inculpatului .....	97
Secțiunea a 16-a. Reluarea urmăririi penale .....	102
§1. Considerații preliminare .....	102
§2. Reluarea urmăririi penale după suspendare .....	102
§3. Reluarea în caz de restituire a cauzei de către judecătorul de cameră preliminară .....	103
§4. Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale .....	104
§5. Durata măsurilor preventive după reluare .....	109
Secțiunea a 17-a. Plângerea împotriva actelor și măsurilor de urmărire penală .....	110
§1. Considerații preliminare .....	110
§2. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală ale organelor de cercetare penală .....	110
§3. Plângerea împotriva măsurilor și actelor procurorului .....	111
§4. Plângerea în fața judecătorului de cameră preliminară împotriva ordonanței procurorului de clasare ori a dispoziției de clasare cuprinse în rechizitoriu .....	113
4.1. Termen de exercitare .....	113
4.2. Competența .....	115
4.3. Obiectul plângerii .....	116
4.4. Titulari .....	118

4.5. Formularea plângerii .....	120
4.6. Soluționarea plângerii .....	120
4.7. Căi de atac .....	126
<b>Capitolul II. Camera preliminară .....</b>	<b>128</b>
Secțiunea 1. Considerații generale .....	128
Secțiunea a 2-a. Obiectul camerei preliminară .....	131
§1. Competența instanței .....	131
§2. Legalitatea sesizării instanței .....	132
§3. Legalitatea administrării probelor .....	145
§4. Legalitatea efectuării actelor de urmărire penală .....	149
§5. Alte chestiuni privind obiectul procedurii de cameră preliminară.....	150
Secțiunea a 3-a. Măsurile premergătoare .....	154
Secțiunea a 4-a. Procedura în camera preliminară.....	158
Secțiunea a 5-a. Soluțiile pe care le pronunță judecătorul de cameră preliminară .....	161
Secțiunea a 6-a. Contestatia.....	171
Secțiunea a 7-a. Măsurile preventive în procedura de cameră preliminară .....	179
Secțiunea a 8-a. Măsurile asigurătorii în procedura de cameră preliminară.....	180
<b>Capitolul III. Dispoziții generale privind faza de judecată .....</b>	<b>181</b>
Secțiunea 1. Considerații generale privind judecata și principiile specifice fazei de judecată .....	181
§1. Noțiune. Rolul instanței de judecată .....	181
§2. Principiile specifice fazei de judecată .....	184
2.1. Publicitatea fazei de judecată .....	184
2.2. Nemijlocirea .....	190
2.3. Contradictorialitatea .....	194
2.4. Oralitatea .....	195
2.5. Egalitatea de arme.....	195
Secțiunea a 2-a. Reglementări generale privind faza de judecată.....	197
§1. Locul unde se desfășoară judecata.....	197
§2. Instanța de judecată.....	198
§3. Participarea procurorului la faza de judecată .....	201
§4. Citarea persoanei vătămate, a părților și a altor persoane la faza de judecată .....	203
§5. Participarea părților, a persoanei vătămate și a altor persoane la faza de judecată.....	208
§6. Asigurarea apărării .....	211
§7. Asigurarea ordinii și solemnității ședinței .....	213
§8. Constatarea infracțiunilor de audiență.....	214
§9. Măsurile preventive și măsurile asigurătorii în cursul fazei de judecată.....	216
§10. Notele privind desfășurarea ședinței de judecată .....	217
Secțiunea a 3-a. Suspendarea judecării .....	218
§1. Suspendarea judecării ca urmare a bolii grave a inculpatului .....	218
§2. Suspendarea judecării în caz de extrădare activă.....	220
§3. Suspendarea judecării în cazul desfășurării procedurii de mediere .....	221

§4. Suspendarea judecății în cazul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept .....	222
§5. Suspendarea judecății în cazul sesizării Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare .....	222
Secțiunea a 4-a. Felul hotărârilor .....	223
<b>Capitolul IV. Judecata în primă instanță .....</b>	<b>228</b>
Secțiunea 1. Obiectul judecății în primă instanță .....	228
Secțiunea a 2-a. Desfășurarea judecății în primă instanță .....	235
§1. Considerații preliminare .....	235
§2. Măsurile premergătoare ședinței de judecată .....	235
§3. Ședința de judecată în primă instanță .....	236
3.1. Considerații preliminare .....	236
3.2. Începutul judecății .....	236
3.3. Judecata în cazul recunoașterii învinuirii .....	238
3.4. Cercetarea judecătorească .....	253
3.5. Schimbarea încadrării juridice .....	265
3.6. Reluarea procedurii de cameră preliminară .....	271
3.7. Dezbatere .....	272
3.8. Continuarea procesului penal .....	273
§4. Deliberarea .....	276
§5. Rezolvarea cauzei penale .....	284
5.1. Rezolvarea acțiunii penale .....	284
5.2. Rezolvarea acțiunii civile .....	289
5.3. Dispoziții privind măsurile preventive .....	292
§6. Redactarea, semnarea și comunicarea hotărârii .....	293
6.1. Redactarea și semnarea hotărârii .....	293
6.2. Comunicarea hotărârii .....	300
6.3. Structura și conținutul hotărârii .....	300
<b>Capitolul V. Căile ordinare de atac .....</b>	<b>304</b>
Secțiunea 1. Considerații preliminare .....	304
Secțiunea a 2-a. Apelul .....	306
§1. Considerații preliminare .....	306
§2. Hotărârile supuse apelului .....	307
§3. Titularii dreptului de apel .....	310
3.1. Considerații preliminare .....	310
3.2. Procurorul ca titular al dreptului de apel .....	311
3.3. Inculpatul ca titular al dreptului de apel .....	314
3.4. Persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente, titularii ai dreptului de apel .....	318
3.5. Martorul, expertul, interpretul și apărătorul ca titularii ai dreptului de apel .....	319
3.6. Persoanele ale căror interese au fost vătămate printr-o măsură sau printr-un act al instanței, ca titularii ai dreptului de apel .....	320
§4. Termenul de apel și repunerea în termen .....	322

4.1. Termenul de declarare a apelului .....	322
4.2. Repunerea în termen .....	328
§5. Declararea apelului. Renunțarea la apel. Retragerea apelului .....	331
5.1. Declararea apelului .....	331
5.2. Renunțarea la apel .....	334
5.3. Retragerea apelului .....	335
§6. Efectele apelului .....	339
6.1. Efectul suspensiv .....	339
6.2. Efectul devolutiv .....	340
6.3. Efectul neagravării situației în propriul apel ( <i>non reformatio in pejus</i> ) .....	343
6.4. Efectul extensiv .....	354
§7. Judecarea apelului .....	358
7.1. Obiectul judecării în apel .....	358
7.2. Măsuri premergătoare judecării .....	359
7.3. Desfășurarea judecării .....	360
§8. Soluționarea apelului .....	365
8.1. Respingerea apelului .....	365
8.2. Admiterea apelului .....	367
§9. Hotărârea instanței de apel .....	380
§10. Rejudecarea cauzei după desființarea hotărârii atacate cu apel .....	380
<b>Secțiunea a 3-a. Contestația .....</b>	<b>382</b>
§1. Considerații preliminare. Hotărârile supuse contestației .....	382
§2. Titularii dreptului de a formula contestație .....	384
§3. Termenul de declarare a contestației .....	385
§4. Declararea și retragerea contestației .....	386
§5. Efectele contestației .....	387
5.1. Efectul suspensiv .....	388
5.2. Efectul neagravării situației în propria contestație .....	388
§6. Judecarea contestației .....	388
6.1. Considerații generale .....	388
6.2. Măsurile premergătoare .....	389
6.3. Ședința de judecată .....	390
§7. Soluționarea contestației .....	391
7.1. Respingerea contestației .....	391
7.2. Admiterea contestației .....	392
<b>Capitolul VI. Căile extraordinare de atac .....</b>	<b>394</b>
Secțiunea 1. Considerații preliminare .....	394
Secțiunea a 2-a. Contestația în anulare .....	396
§1. Considerații preliminare .....	396
§2. Cazurile de contestație în anulare .....	397
2.1. Când judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți .....	397
2.2. Când, deși legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța de apel despre această imposibilitate .....	399
2.3. Când inculpatul a fost condamnat, deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal .....	401

2.4. Când hotărârea din apel a fost pronunțată de alt complet decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului, când instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate .....	406
2.5. Când judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii .....	408
2.6. Când judecata în apel a avut loc în lipsa avocatului, când asistența juridică a inculpatului era obligatorie, potrivit legii .....	409
2.7. Când ședința de judecată în apel nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel .....	410
2.8. Când instanța de apel nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă .....	410
2.9. Când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri penale definitive pentru aceeași faptă .....	412
§2. Formularea contestației în anulare. Titulari .....	415
§3. Termenul de formulare a contestației în anulare .....	416
§4. Instanța competentă .....	417
§5. Suspendarea executării hotărârii .....	419
§6. Admiterea în principiu .....	420
§7. Judecarea contestației în anulare. Rejudecarea apelului .....	423
Secțiunea a 3-a. Revizuirea .....	426
§1. Natura juridică. Hotărâri supuse revizuirii .....	426
§2. Cazurile de revizuire .....	429
2.1. S-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză .....	429
2.2. Hotărârea a cărei revizuire se cere s-a întemeiat pe declarația unui martor, opinia unui expert sau pe situațiile învederate de un interpret, care a săvârșit infracțiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influențând astfel soluția pronunțată .....	438
2.3. Un înscris care a servit ca temelie al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals .....	439
2.4. Un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere .....	440
2.5. Două sau mai multe hotărâri judecătorești nu se pot concilia .....	442
2.6. Curtea Constituțională a admis o excepție de neconstituționalitate .....	446
2.7. Dovada cazurilor de revizuire .....	449
§3. Cererea de revizuire. Persoanele care pot cere revizuirea .....	452
§4. Termenul de introducere a cererii .....	453
§5. Instanța competentă .....	455
§6. Procedura judecării revizuirii .....	457
6.1. Măsuri premergătoare judecării revizuirii .....	457
6.2. Admisibilitatea în principiu .....	457
6.3. Suspendarea executării hotărârii .....	461
6.4. Rejudecarea cauzei .....	462

§7. Procedura revizuirii în cazul constatării de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a încălcării unui drept prevăzut în Convenția europeană sau în cazul în care aceasta a emis un aviz în temeiul Protocolului Adițional nr. 16 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului.....	467
<b>Secțiunea a 4-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate.....</b>	<b>478</b>
§1. Posibilitatea judecării inculpatului în lipsă.....	478
§2. Natură juridică. Condiții.....	484
§3. Termen. Instanță competentă. Conținut.....	508
§4. Măsuri premergătoare.....	511
§5. Judecarea cererii de redeschidere a procesului penal.....	512
<b>Capitolul VII. Procedurile speciale.....</b>	<b>520</b>
Secțiunea 1. Generalități.....	520
Secțiunea a 2-a. Acordul de recunoaștere a vinovăției.....	521
§1. Importanță.....	521
§2. Titularii acordului de recunoaștere a vinovăției și limitele acestuia.....	522
§3. Condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției.....	525
§4. Forma acordului de recunoaștere a vinovăției.....	539
§5. Conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției.....	540
§6. Sesizarea instanței cu acordul de recunoaștere a vinovăției.....	546
§7. Procedura în fața instanței.....	550
§8. Soluționarea acordului de recunoaștere a vinovăției.....	557
§9. Căi de atac.....	570
Secțiunea a 3-a. Procedura în cauzele cu infractori minori.....	571
§1. Urmărirea penală în cauzele cu infractori minori.....	573
§2. Judecata în cauzele cu infractori minori.....	578
§3. Punerea în executare a măsurilor educative aplicabile minorilor.....	583
3.1. Punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate aplicabile minorilor.....	583
3.2. Punerea în executare a internării într-un centru educativ.....	586
3.3. Punerea în executare a internării într-un centru de detenție.....	589
3.4. Alte dispoziții privind punerea în executare a măsurilor educative privative de libertate.....	590
3.5. Dispoziții procedurale.....	593
Secțiunea a 4-a. Procedura reabilitării.....	594
§1. Considerații preliminare.....	594
§2. Reabilitarea de drept.....	594
§3. Reabilitarea judecătorească.....	596
3.1. Condiții.....	597
3.2. Competență.....	601
3.3. Cererea de reabilitare. Titulari. Conținut.....	604
3.4. Judecarea cererii de reabilitare.....	604
<b>Capitolul VIII. Punerea în executare a hotărârilor penale.....</b>	<b>610</b>
Secțiunea 1. Considerații preliminare.....	610
Secțiunea a 2-a. Momentele la care hotărârile judecătorești penale rămân definitive.....	618

Secțiunea a 3-a. Dispoziții comune privind procedura la instanța de executare și contestația la executare.....	622
§1. Procedura la instanța de executare.....	622
§2. Contestația la executare.....	624
<b>Bibliografie .....</b>	<b>639</b>

## Capitolul I Urmărirea penală

### Secțiunea 1. Noțiuni. Trăsături. Organele de urmărire penală. Actele organelor de urmărire penală

**1. Obiectul urmăririi penale.** Potrivit art. 285 C.proc.pen., urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

În ceea ce privește sintagma „*strângerea probelor*” legiuitorul are în vedere atât operațiunea de adunare a probelor, cât și operațiunea de examinare și evaluare a lor, pentru a se constata dacă sunt sau nu temeiuri suficiente pentru a se dispune o soluție de trimitere sau de netrimite în judecată<sup>1</sup>.

Cu privire la adunarea probelor, atât subiecții procesuali principali cât și părțile au dreptul de a propune probele pe care le consideră pertinente, concludente sau utile soluționării cauzei. Organele de urmărire penală au obligația de a se pronunța prin ordonanță motivată cu privire la orice solicitare de administrare a vreunei probe. De asemenea, acestea au obligația de a administra probe din oficiu, ori de câte ori acestea sunt necesare pentru aflarea adevărului.

Ca în orice ramură de drept, sarcina probațiunii revine celui care susține existența unei fapte sau împrejurări de fapt (*onus probandi incumbit ei qui dicit* sau *actori incumbit probatio*). De exemplu, persoana care susține că i s-a furat un bun va trebui să propună în primul rând probe din care să rezulte că bunul respectiv se află în posesia altei persoane. În funcție de situația concretă, în cauză vor trebui administrate probe concrete prin intermediul cărora să se stabilească exact împrejurările sustragerii bunului și persoana care a comis fapta. Totodată, persoana care invocă o altă împrejurare de fapt (prin care neagă ceva – de exemplu, inculpatul arată că nu s-a aflat în casa victimei sau explicativă – inculpatul recunoaște că într-adevăr amprente găsite în casa victimei sunt ale sale, doar că el a fost acolo cu o zi înainte) este obligată, la rândul său, să o dovedească (*reus in excipiendo fit actor*).

**Operațiunea de evaluare a probelor** aparține organelor de urmărire penală. Atunci când efectuează urmărirea penală, organele de cercetare penală vor întocmi un referat în cuprinsul căruia vor propune procurorului soluția care, în viziunea lor, se impune a fi dispusă în cauză. Evaluând ansamblul probelor și situația din dosarul de urmărire penală, procurorul va dispune trimiterea sau netrimite în judecată, nefiind ținut în vreun fel de propunerea organului de cercetare penală. În cazul în care procurorul este cel care efectuează urmărirea penală, întreg procesul de evaluare a probelor va fi realizat de către acesta.

---

<sup>1</sup> I. Neagu, M. Damaschin, Tratat de procedură penală. Partea specială, ed. a 4-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 34.

În principiu, urmărirea penală se va finaliza la momentul epuizării integrale a probatorului. În mod excepțional, urmărirea penală se va putea finaliza și fără administrarea tuturor probelor necesare clarificării situației de fapt în cazul în care se dispune renunțarea la urmărirea penală sau clasarea în temeiul unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. care nu presupun stabilirea situației de fapt (de exemplu, incidența legitimei apărări impune stabilirea exactă a situației de fapt; în schimb amnistia poate fi reținută chiar dacă nu au fost administrate toate probele necesare unei depline clarificări a împrejurărilor în care s-a săvârșit infracțiunea).

De fiecare dată când se dispune o soluție de netrimitere în judecată, constatarea procurorului privind caracterul suficient al probatorului va putea fi supusă verificării de către judecătorul de cameră preliminară. Acesta va putea desființa soluția de clasare, dispunând completarea urmăririi penale (dispoziția privind probatoriul care trebuie administrat fiind obligatorie pentru procuror). De asemenea, este posibil ca judecătorul de cameră preliminară să infirme soluția de renunțare la urmărirea penală și să restituie cauza în vederea completării urmăririi penale. Nemaifiind posibilă o nouă soluție de renunțare la urmărirea penală, procurorul va fi obligat să lămurească în totalitate situația de fapt (cu excepția ipotezei în care intervine unul dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. care nu presupun stabilirea situației de fapt).

Operațiunea de administrare a probelor urmărește în primul rând să stabilească dacă s-a comis sau nu o infracțiune. **Existența infracțiunilor** vizează orice faptă prevăzută de legea penală indiferent de faza în care a ajuns aceasta – infracțiune consumată, tentativă sau acte pregătitoare. Trebuie subliniat că **începerea urmăririi penale nu este condiționată de comiterea unei astfel de fapte, fiind suficient și ca actul de sesizare să vizeze pregătirea unei fapte prevăzute de legea penală.**

Subsecvent stabilirii faptului că s-a comis o infracțiune, organele de urmărire penală au obligația **identificării făptuitorului**. Urmărirea penală are ca obiect aflarea datelor necesare cunoașterii făptuitorilor (autori, instigatori, complici), atât cu privire la identitate, cât și cu privire la circumstanțele lor personale. În acest sens, identitatea făptuitorului este esențială pentru a stabili dacă ne aflăm în prezența unei fapte prevăzute de legea penală (de exemplu, în cazul infracțiunilor cu subiect activ special), încadrarea juridică (dacă aceasta depinde de calitatea subiectului activ), dacă fapta prevăzută de legea penală este infracțiune (de exemplu, dacă fapta este comisă de un iresponsabil sau de un minor sub 14 ani lipsește trăsătura esențială a imputabilității). În funcție de situația particulară a făptuitorului vor putea fi incidente anumite dispoziții procedurale: cazurile în care asistența juridică este obligatorie, necesitatea unei autorizații speciale pentru efectuarea în continuare a urmăririi penale sau pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, aplicarea dispozițiilor privind competența personală, aplicarea procedurii speciale pentru cauzele cu infractori minori etc.

La finalul urmăririi penale, pe baza probatorului administrat, procurorul va trebui să stabilească dacă **poate fi angajată răspunderea penală a celui care a comis fapta ce a făcut obiectul cercetărilor**. Materialul probator trebuie să elucideze aspectele legate de materialitatea faptelor, de vinovăția făptuitorului și de existența unor temeiuri în baza cărora acesta să poată fi tras la răspundere penală pentru fapta săvârșită. În funcție de acest lucru, procurorul va dispune trimiterea sau netrimiterea în judecată.

Chiar dacă art. 285 C.proc.pen. nu face nicio referire în acest sens, obiectul urmăririi penale trebuie să vizeze și **identificarea persoanei vătămate** precum și aspectele necesare **soluționării acțiunii civile**<sup>1</sup>.

În primul caz, identificarea persoanei vătămate este importantă pentru a stabili incidența unor instituții de drept penal sau procesual penal: aplicarea dispozițiilor privind plângerea prealabilă (de exemplu, art. 199 C.pen., art. 231 C.pen.), încadrarea juridică (de exemplu, în cazul delimitării trafic de persoane/trafic de minori), cazurile de asistență juridică obligatorie, competența organelor judiciare (de exemplu, infracțiunea de tentativă de omor comisă împotriva unui minor în județul Brașov va fi de competența Parchetului de pe lângă Tribunalul de Minori și Familie) etc.

Referitor la soluționarea acțiunii civile, organul de urmărire penală are obligația de a aduce la cunoștința persoanei vătămate posibilitatea de a se constitui parte civilă. În funcție de manifestarea de voință a acesteia vor putea fi luate măsuri asigurătorii, vor putea fi administrate anumite probe, va putea fi introdusă în procesul penal partea responsabilă civilmente etc. De asemenea, când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă (iar reprezentantul legal al acesteia rămâne în pasivitate), procurorul are obligația, încă din cursul urmăririi penale, să exercite acțiunea penală.

Trebuie menționat că **procesul penal parcurge întotdeauna faza urmăririi penale**. Dacă celelalte faze procesuale, în funcție de situația concretă, pot lipsi, întotdeauna procesul parcurge faza urmăririi penale. În ipoteza în care procurorul a dispus clasarea ca soluție de neurmărire, nu a existat un proces penal, începerea urmăririi penale *in rem* fiind momentul de debut al procesului penal.

Pe parcursul fazei de urmărire penală este exercitată **funcția de urmărire penală**. De asemenea, în funcție de probatoriul care trebuie administrat sau de măsurile procesuale care sunt dispuse, va putea fi exercitată și **funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale**.

## §1. Limitele urmăririi penale

**2. Limita inițială a urmăririi penale.** Limita inițială a urmăririi penale și practic a procesului penal, este dată de dispoziția de începere a urmăririi penale. Această dispoziție marchează începutul raporturilor juridice procesuale între subiecții ce participă la rezolvarea cauzei penale<sup>2</sup>.

Actele prin care se dispune începerea urmăririi penale sunt ordonanța și declarația verbală a procurorului consemnată în încheierea de ședință în cazul infracțiunilor de audiență.

Infracțiunile de audiență sunt infracțiunile comise în timpul ședinței de judecată, în fața completului de judecată (de exemplu, o infracțiune de mărturie mincinoasă, o infracțiune de încălcare a solemnității ședinței, o infracțiune de ultraj comisă de inculpatul care, nemulțumit de concluziile procurorului, îl amenință pe acesta în timpul ședinței de judecată).

Posibilitatea de a dispune începerea urmăririi penale prin declarația verbală a procurorului consemnată în încheierea de ședință este o prevedere mai mult teoretică. În practică, în

<sup>1</sup> În același sens, I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., p. 35.

<sup>2</sup> N. Volonciu, Tratat de Procedură penală. Partea specială, vol. II, Ed. Paideia, București, 1997, p. 11.

totalitatea cazurilor urmărirea penală începe prin ordonanța organelor de urmărire penală, inclusiv în cazul infracțiunilor de audiență.

În cazul în care urmărirea penală este efectuată de către organele de cercetare penală, începerea urmăririi penale se dispune fie de către organele de cercetare penală sau de către procuror. În ipoteza infracțiunilor prevăzute de art. 56 alin. (3) C.proc.pen., ordonanța de începere a urmăririi penale va trebui întocmită de către procuror.

**3. Limita finală a urmăririi penale. Limita finală a urmăririi penală este dată de dispoziția de trimitere sau netrimite în judecată. Trimiterea în judecată se dispune prin rechizitoriu sau prin acordul de recunoaștere a vinovăției.**

Există două soluții de netrimite în judecată **clasarea și renunțarea la urmărirea penală**. Clasarea se dispune, potrivit art. 315 alin. (1) C.proc.pen. când nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond și formă esențiale ale sesizării sau atunci există unul dintre cazurile prevăzute la art. 16 C.proc.pen.

Renunțarea la urmărirea penală va fi dispusă, potrivit art. 318 C.proc.pen., atunci când, în raport cu conținutul faptei și împrejurările concrete de săvârșire a faptei, modul și mijloacele de săvârșire a faptei, scopul urmărit, urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii, eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfășurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei și la timpul scurs de la data săvârșirii acesteia, atitudinea procesuală a persoanei vătămate, existența unei disproporții vădite între cheltuielile pe care le-ar implica desfășurarea procesului penal și gravitatea urmărilor produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii, procurorul apreciază că nu există un interes public în urmărirea acesteia. Când autorul faptei este cunoscut, la aprecierea interesului public sunt avute în vedere și persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, atitudinea suspectului sau a inculpatului după săvârșirea infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii (de exemplu, deținerea unei cantități reduse de trafic de droguri de risc în vederea consumului, amenințarea comisă de o persoană integrată pe deplin în societate în stare de provocare, furtul unei pâini dintr-un supermarket etc.).

Renunțarea la urmărirea penală poate fi dispusă doar în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani [art. 318 alin. (1) C.proc.pen.] și în cazul în care acestea nu au avut ca urmare moartea unei persoane [art. 318 alin. (5) C.proc.pen.].

**Clasarea și renunțarea la urmărirea penală se dispun prin ordonanță sau rechizitoriu.** Soluțiile de netrimite în judecată vor fi dispuse prin ordonanță în cazul în care la finalul urmăririi penale procurorul va dispune, cu privire la toate faptele și persoanele care fac obiectul cercetărilor, clasarea sau renunțarea la urmărirea penală. În schimb, în cazul în care procurorul dispune o soluție de trimitere în judecată raportat la cel puțin o infracțiune, se va întocmi un rechizitoriu, soluțiile de netrimite în judecată regăsindu-se în cuprinsul acestuia.

**Trimiterea în judecată va putea fi dispusă doar ulterior punerii în mișcare a acțiunii penale, o persoană având calitatea de suspect neputând fi trimisă în judecată.**

Clasarea sau renunțarea la urmărirea penală pot fi dispuse atât în situația în care cauza se află în stadiul urmăririi penale *in rem*, în situația în care s-a dispus anterior efectuarea în continuare a urmăririi penale, cât și în cazul în care s-a dispus anterior punerea în mișcare a acțiunii penale. De asemenea, există posibilitatea dispunerii clasării (nu și a renunțării la urmărirea penală) anterior începerii urmăririi penale.

**Urmărirea penală prezintă următoarele trăsături caracteristice<sup>1</sup>:**

- lipsa de publicitate a urmăririi penale;
- caracterul necontradictoriu al urmăririi penale;
- caracterul preponderent al formei scrise;
- subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală.

**4. Lipsa de publicitate.** Această trăsătură este principalul element de diferențiere între modalitatea de desfășurare a urmăririi penale față de faza de judecată. În cazul acesteia din urmă, regula impusă de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului privind dreptul la un proces echitabil este cea a publicității procedurii. Declararea ședinței nepublice se face doar în mod excepțional în cazurile prevăzute de art. 352 C.proc.pen. și după punerea acestui aspect în discuția părților, a persoanei vătămate și a procurorului.

Caracterul nepublic privește atât relația cu persoanele implicate în procedura respectivă, cât și relația cu publicul larg.

Sarcinile urmăririi penale, arată profesorul Nicolae Volonciu, pot fi realizate numai dacă publicitatea procesului – proprie fazei judecătii – este înlăturată. În condițiile în care elementele cauzei penale nu s-au conturat încă, probele urmând abia a se strânge, desfășurarea activităților de urmărire în mod public ar îngreuna aflarea adevărului, ridicând dificultăți de ordin tactic organului de urmărire în confruntarea sa cu infractorul. La acestea se adaugă împrejurarea că desfășurarea în condiții de publicitate a unor acte de urmărire penală ar impieta asupra rezultatelor activității cât și asupra operativității realizării lor<sup>2</sup>.

De exemplu, dacă autorizarea unor măsuri de supraveghere tehnică sau a unei percheziții domiciliare ar fi publice, acest aspect ar conduce în majoritatea cazurilor la denaturarea probatoriului.

Caracterul nepublic al fazei de urmărire penală este impus pentru cel puțin două motive: pe de o parte, după sesizarea organelor de urmărire penală, publicitatea ar influența negativ realizarea obiectivelor prevăzute de art. 285 C.proc.pen., iar, pe de altă parte, multe activități ce țin de realizarea acelorasi obiective practic nu se pot realiza în condiții de publicitate. Importanța protejării obiectivelor urmăririi penale rezultă inclusiv din incriminarea în mod expres, în categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției, a faptei de compromitere a intereselor justiției, prevăzută de art. 277 C.pen., respectiv, în categoria infracțiunilor de serviciu, a faptei de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, prevăzută de art. 304 C.pen.<sup>3</sup>

Lipsa de publicitate nu înseamnă însă că urmărirea penală este secretă. Anumite activități procedurale se pot desfășura doar în prezența unor persoane. De exemplu, potrivit art. 159 C.proc.pen., percheziția domiciliară se va efectua în prezența persoanei care folosește acel spațiu, reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exercițiu care cunoaște persoana la care se va efectua percheziția sau a unui martor asistent. De asemenea, persoana în cauză va putea solicita ca

<sup>1</sup> I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., p. 39-46; N. Volonciu, op. cit., p. 12-16; G. Theodoru, I.P. Chiș, Tratat de Procedură Penală, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 620-622.

<sup>2</sup> N. Volonciu, op. cit., p. 13.

<sup>3</sup> V. Văduva, în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), Codul de Procedură Penală Comentat, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 820.

la percheziție să participe un avocat ales. Când persoana la care se face percheziția este reținută ori arestată, va fi adusă la percheziție. În cazul în care nu poate fi adusă, ridicarea de obiecte și înscrisuri, precum și percheziția domiciliară se fac în prezența unui reprezentant ori martor asistent.

Conform art. 168 C.proc.pen., percheziția în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice se efectuează în prezența suspectului ori a inculpatului.

Referitor la procedura efectuării expertizei, potrivit art. 177 C.proc.pen., organul de urmărire penală sau instanța de judecată, când dispune efectuarea unei expertize, fixează un termen la care sunt chemate părțile, subiecții procesuali principali, precum și expertul, dacă acesta a fost desemnat. La termenul fixat se aduce la cunoștința procurorului, a părților, a subiecților procesuali principali și a expertului obiectul expertizei și întrebările la care expertul trebuie să răspundă și li se pune în vedere că au dreptul să facă observații cu privire la aceste întrebări și că pot cere modificarea sau completarea lor. De asemenea, după caz, sunt indicate expertului obiectele pe care urmează să le analizeze.

Potrivit art. 92 C.proc.pen., apărătorii părților și ai subiecților procesuali principali au dreptul de a asista la efectuarea actelor de urmărire penală. Existența unui caracter secret al urmăririi penale nu poate fi reținută în contextul în care părțile, subiecții procesuali principali și apărătorii acestora au dreptul de a consulta dosarul.

În ceea ce privește relația cu publicul, în cazurile care prezintă interes pentru societate, este posibilă comunicarea anumitor informații de către organele de urmărire penală către mass-media. Comunicarea se realizează potrivit Ghidului CSM privind relația dintre sistemul judiciar din România și mass-media. Curtea Constituțională, în Decizia nr. 633/2018, a arătat că în condițiile în care furnizarea informațiilor din cauzele penale este justificată de satisfacerea unui interes public prevăzut de lege, inclusiv cel privind aflarea adevărului în cauză, legea permite comunicarea publică a acestor informații de către organele de urmărire penală sau instanța de judecată. Sub acest aspect, Curtea reține că legea asigură un just echilibru între interesul individual al persoanei vizate de o anchetă penală, care beneficiază de prezumția de nevinovăție și interesul general al societății, protejat, pe de o parte, din perspectiva dreptului cetățeanului la informare și, pe de altă parte, din perspectiva organelor judiciare, de a afla adevărul și de a îndeplini actul de justiție. Cu alte cuvinte, indiferent de destinatarul informațiilor privind ancheta judiciară, că este vorba de publicul larg sau de instituții ale statului, comunicarea acestor informații nu trebuie făcută într-o asemenea manieră încât să prezinte persoana supusă procedurilor judiciare ca vinovată, atât timp cât în cauză nu există o hotărâre definitivă în acest sens<sup>1</sup>.

**5. Caracterul necontradictoriu al urmăririi penale.** Dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană, impune cerința desfășurării unei proceduri contradictorii, procedură care se va desfășura în fața unei instanțe de judecată. O astfel de cerință nu este necesar a fi respectată în etapa preliminară a procedurii, care are ca obiect tocmai stabilirea necesității trimerii sau netrimerii în judecată. Contradictorialitatea presupune ca toate cererile părților și subiecților procesuali principali să fie puse în discuția părților, organul judiciar putându-se pronunța doar ulterior acestui moment. De asemenea, organele judiciare nu pot dispune din oficiu o anumită măsură decât după ce chestiunea respectivă a fost pusă

<sup>1</sup> DCC nr. 633/2018 (M.Of. nr. 1020 din 29 noiembrie 2018), parag. 277.